נומער געווידמעט יצחק באַשעוויס־זינגערן

דעם געווינער פון דער נאָבעל־פּרעמיע פאַר ליטעראַטור פאַרן יאָר 1978

ר ע ד אַ ק צ י ע :

ח. בעז

י. הירשהויט, רעדאַקציע־סעק׳

משה קרישטאָל

•

יוסף גליקסאָן, אַדמיני׳ פאַרוואַלטער

די צוקונפט

THE ZUKUNFT

חודש־זשורנאַל געגרינדעט אין 1892

אַרויסגעגעבן פון דעם אַלוועלט׳ ייִדישן קולטור־קאָנגרעס (פאַראייניקט מיט „ציקאָ״)

אַדרעס פון דער רעדאַקציע און פאַרוואַלטונג :

ZUKUNFT
25 East 78th Street
New York, N. Y. 10021
LEhigh 5-4642

פעברואַר 1979 (באַנד 85, נומ׳ 2)

FEBRUARY 1979 (Vol. LXXXV, No. 2)

רעדע פון יצחק באַשעוויס־זינגער ביי דער פייערונג פון דער פּרעמיע־צוטיילונג

מיר ברענגען דאָ דעם פולן טעקסט פון יצחק באַשעוויס־זינגערס לעקציע געהאַלטן אין דער שוועדישער אַקאַדעמיע, בעת דער פייערונג פון צוטיילן אים די דאָזיקע פּרעמיע. די לעקציע איז אַ ליטעראַרישער דאָקומענט פון גרויסער וויכטיקייט און אונדזער כוונה ביים אָפּדרוקן זי איז אָפּצוהיטן זי פון דער פאַרגעסנקייט. דעם ערשטן פּאַראַגראַף, געדרוקט אין אַ שמאָלערער שורה, האָט דער לאַורעאַט געלייענט אין ייִדיש. (— רעדאַקציע).

דער גרויסער כבוד וואָס די שוועדישע אַקאַדעמיע האָט מיר אָנגעטאָן איז אויך אַן אָנערקענונג פון ייִדיש — אַ שפּראַך פון גלות, אָן אַ לאַנד, אָן גרענעצן, נישט אונטערגעשטיצט פון קיין שום רעגירונג; אַ שפּראַך וואָס פאַרמאָגט כמעט נישט קיין ווערטער פאַר וואָפן, אַמוניציע, מיליטערישע איבונגען און טאַקטיק; אַ לשון וואָס איז געוואָרן פאַראַכטעט סיי פון גויים און סיי פון רוב עמאַנציפּירטע ייִדן. דער אמת איז, אַז וואָס די גרויסע רעליגיעס האָבן געפּרעדיקט האָבן די ייִדן אין געטאָ פּראַקטיצירט. זיי האָבן נישט געהאַט קיין גרעסערע פרייד ווי לערנען וועגן מענטשן און מענטשלעכע באַציאונגען וואָס זיי האָבן אָנגערופן תורה, תלמוד, מוסר, קבלה. די געטאָ איז געווען נישט בלויז אַן אָרט פון אַנטרינונג פאַר אַ פאַרפאָלגטער מינאָריטעט, נאָר אויך אַ גרויסער עקספּערימענט אין שלום, זעלבסט־דיסציפּלין און הומאַניזם. רעשטלעך דערפון עקזיסטירן ביז היינט צו טאָג, נישט געקוקט אויף דער גאַנצער ברוטאַליטעט וואָס רינגלט זיי אַרום.

דער דערציילער פון אונדזער צייט, ווי פון אַלע צייטן, מוז זיין און פאַרבלייבן אַ פאַרווײַלער אין בעסטן זין פון וואָרט, נישט אַ פאַרשפּרייטער פון פּאָליטישע אָדער סאָציאַלע אידעאַלן. ס׳איז נישטאָ קיין גן־עדן פאַר פאַרלאַנגווייליקטע לייענער און קיין שום פאַרענטפערונג פאַר ליטעראַטור וואָס אינטערעסירט נישט דעם לייענער, דערהויפּט נישט זיין געמיט, גיט אים נישט די פרייד און די פאַרגעסונג וואָס וואָרע קונסט גיט אונדז. ס׳איז פונדעסטוועגן אויך אמת אַז דער ערנסטער שרייבער פון אונדזער צייט מוז זיין טיף אינטערעסירט אין די פּראָבלעמען פון זיין דור. ער מוז איינזען, צום בייַשפּיל, אַז דער כוח פון רעליגיע, ספּעציעל דער גלויבן אין געטלעכער אַנטפּלעקונג, איז שוואַכער היינט ווי אין וועלכער ס׳איז עפּאָכע פון דער געשיכטע. גרויסע צאָלן קינדער ווערן דערצויגן אָן אמונה אין גאָט, לוין און שטראָף, דער אומשטערבלעכקייט פון דער נשמה און אַפילו אין די פּרינציפּן פון עטיק. דער שרייבער קאָן נישט פאַרזען דעם פאַקט אַז די פאַמיליע פאַרלירט אַלץ מער און מער איר גייסטיקן פונדאַמענט. אַלע שוואַרצע נביאות פון אָסוואַלד שפּענגלער ווערן מקויים זינט דעם צווייטן וועלט־קריג. קיין שום טעכנאָלאָגישע דערגרייכונגען קאָנען נישט מילדערן די טיפע אַנטוישונג פון דעם היינטיקן מענטש, זיין געפיל פון איינזאַמקייט, מינדערווערטיקייט, זיין פחד פאַר מלחמה, רעוואָלוציע, טעראָר. נישט בלויז האָט אונדזער דור פאַרלוירן דעם גלויבן אין השגחה נאָר אויך אין זיך אַליין, זיינע אינסטיטוציעס און אַפילו אויך אין זיינע נאָענטסטע.

אַ צאָל פון יענע וואָס האָבן אָנגעוואוירן דעם צוטרוי צו דער סאָציאַלער און פּאָליטישער פירערשאַפט פון אונדזער געזעלשאַפט פרואוון אין זייער פאַרצווייפלונג זוכן אַן אָנלען אין דעם שרייבער, אין דעם מייסטער פון ווערטער, אפשר וועט ער, דער מענטש פון טאַלאַנט און סענסיוויטעט, ראַטעווען די ציוויליזאַציע; אפשר איז פאָרט פאַראַן אין דעם קינסטלער אַ פונק פון נבואה.

ווי אַ זון פון אַ פאָלק, וואָס האָט געקראָגן די ערגסטע קלעפּ וואָס די מענטשלעכע אַכזריות און משוגעת קאָנען דערלאַנגען, מוז איך טראַכטן וועגן די

סכנהס וואָס לויערן אויף אונדזער וועלט. איך האָב מיך וויפל מאָל מייאש געווען אין יעדער הילף. אָבער יעדעס מאָל האָט זיך אויפגעוועקט אין מיר די האָפענונג, אַז אפשר איז נאָך נישט צו־שפעט פאַר אונדז אַלעמען זיך אָפצוגעבן אַ חשבון־הנפש און צו קומען צו אַ שלום. איך בין דערצויגן געוואָרן אין דער אמונה אין פרייען ווילן. איך צווייפל אין אַנטפלעקונגען, אָבער איך קאָן קיינמאָל נישט אָננעמען אַז דער אוניווערז איז אַ פיזישער אָדער כעמישער צופאַל, אַ רעזולטאַט פון בלינדער עוואָלוציע. איך זע אויף מיין אייגענעם שטייגער די ליגנס, די שאַבלאָנען און די אָפגעטער פון מענטשלעכן געדאַנק, אָבער איך קלאַמער מיך נאָך אַלץ אין אַ צאָל אמתן וואָס דאָס מענטשלעכע מין קאָן זיי אָננעמען און אויף זיי בויען. ס׳איז פאַראַן, זאָג איך מיר, אַ וועג ווי אַזוי דער מענטש זאָל קאָנען געניסן אַלע מעגלעכע פאַרגעניגנס, אַלע כוחות און יעדעס וויסן וואָס די נאַטור שענקט אונדז און דערביי דינען גאָט — אַ גאָט וואָס רעדט מיט מעשים, נישט מיט ווערטער, און וואָס זיין ווערטערבוך איז דער קאָסמאָס.

איך שעם מיך נישט מודה צו זיין אַז איך געהער צו יענע וואָס פאַנטאַזירן, אַז די ליטעראַטור קאָן אונדז ברענגען נייע האָריזאָנטן און נייע פערספעקטיוון — פילאָזאָפישע, רעליגיעזע, עסטעטישע און אַפילו סאָציאַלע. אין דער געשיכטע פון דער אַלטער יידישער ליטעראַטור איז קיינמאָל נישטאָ קיין גרינטלעכער אונטערשייד צווישן פאָעזיע און נבואה. אונדזער פאַרצייטיקע פאָעזיע איז געוואָרן פאַרוואַנדלט אין דינים און אין אַ לעבנס־שטייגער.

אייניקע פון מיינע קאָלעגן אין דער קאַפעטריע נעבן דעם „פאָרווערטס" האָבן מיך אָנגערופן אַ פעסימיסט און אַ דעקאַדענט, אָבער פאַקטיש איז אַלעמאָל פאַראַן אַ הינטערגרונד פון אמונה הינטער רעזיגנאַציע. איך האָב געפונען טרייסט אין אַזעלכע פעסימיסטן און דעקאַדענטן ווי באָדלעיר, ווערלען, עדגאַר אַלאַן פאָ און סטרינדבערג. מיין אינטערעס אין פסיכישער פאָרשונג האָט געווירקט אַז איך האָב געפונען אַ נחמה אין אַזעלכע מיסטיקער ווי סוועדענבאָרג און ר׳ נחמן בראַצלאַווער, ווי אויך אין אַ גרויסן פאָעט פון מיין צייט, מיין פריינד אהרן צייטלין, וואָס איז געשטאָרבן מיט אַ פאָר יאָר צוריק און איבערגעלאָזט נאָך זיך אַ גייסטיקע ירושה פון הויכער קוואַליטעט, ס׳רוב אין יידיש. דער פעסימיזם פון דעם שעפערישן מענטש איז נישט דעקאַדענץ, נאָר אַ מעכטיקער פאַרלאַנג פאַר גאולה פון מין מענטש. אַזוי ווי דער פאָעט פאַרווילט, אַזוי זוכט ער אייביקע אמתן, דעם עסענץ פון דאָזיין. ער פרוּווט אויף זיין אייגענעם שטייגער צו באַשיידן דאָס רעטעניש פון צייט און פאַרענדערונג, געפינען אַן ענטפער פאַר ליידן, אַנטפלעקן ליבע אין סאַמע תהום פון אַכזריות און אומגערעכטיקייט. ווי אויסטערליש די ווערטער זאָלן אייך נישט קלינגען, איך שפיל מיך אָפט מיט דעם געדאַנק, אַז ווען אַלע סאָציאַלע טעאָריעס וועלן זיך פונאַנדערפאַלן און מלחמות און רעוואָלוציעס וועלן איבערלאָזן די מענטשהייט אין פולשטענדיקער פאַרצווייפלונג, וועט דער פאָעט — יענער וואָס פלאַטאָ האָט אים פאַרטריבן פון זיין רעפובליק — אויפשטיין און ראַטעווען אונדז אַלע.

איך בין דערצויגן געוואָרן צווישן אַזעלכע יידן. מיין פאָטערס הויז אויף קראָכמאַלנע גאַס אין וואַרשע איז געווען סיי אַ בית־מדרש, סיי אַ בית־דין־שטוב, אַן אָרט וואו מען האָט דערציילט מעשהס און וואו מ׳האָט געפראַוועט חתונהס און חסידישע סעודהלעך. ווען איך בין געווען אַ קינד האָב איך געהערט פון מיין ברודער און מייסטער י. י. זינגער — וואָס האָט שפעטער אָנגעשריבן „די ברידער אַשכנזי" — אַלע אַרגומענטן וואָס די ראַציאָנאַליסטן, פון שפינאָזאַ ביז מאַקס נאָרדוי, האָבן אַרויסגעטראָגן קעגן רעליגיע. פון מיין פאָטער און מוטער האָב איך געהערט אַלע ענטפערס וואָס דער גלויבן אין גאָט קאָן געבן יענע וואָס צווייפלען און זוכן דעם אמת. אין אונדזער היים און אין אַ סך אַנדערע היימען זענען די אייביקע פראַגן געווען מער אַקטועל ווי די לעצטע נייעס פון דער יידישער צייטונג. נישט געקוקט אויף אַלע מיינע אַנטוישונגען און מיין גאַנצן סקעפטיציזם, גלויב איך אַז די פעלקער קענען אַ סך לערנען פון די דאָזיקע יידן; זייער געדאַנקען־גאַנג, זייער אופן פון דערציען קינדער, זייער געפינען גליק דאָרט וואו אַנדערע זעען בלויז אומגליק און דערנידערונג.

פאַר מיר איז יידיש ענג פאַרבונדן מיט יענע וואָס האָבן גערעדט דאָס דאָזיקע לשון. מ׳קאָן געפינען אין גייסט פון יידיש וואָרע פרייד, לוסט צום לעבן, די בענקשאַפט נאָך משיחן, געדולד צו וואַרטן און אַ טיפע אָפשאַצונג פון מענטשלעכער אינדיווידואַליטעט. ס׳איז פאַראַן אַ שטילער הומאָר אין יידיש, אַ דאַנקבאַרקייט פאַר יעדן טאָג וואָס מען בלייבט לעבן, פאַר יעדן ברעקל הצלחה, פאַר יעדער באַגעגעניש מיט ליבשאַפט. יידיש איז נישט גאוהדיק, נישט זיכער מיט נצחון. יידיש פאָדערט נישט און קעמפט נישט, נאָר קומט־איבער, לעבט־אַדורך, שמוגלט זיך אַדורך צווישן די כוחות פון צעשטערונג, וויסנדיק דערביי אַז גאָטס פלאַן פאַר דער באַשאַפונג איז ערשט אין סאַמע אָנהויב.

ס׳זענען פאַראַן אַזעלכע וואָס רופן אָן יידיש אַ טויטע שפראַך. אָבער מ׳האָט אויך געהאַלטן קנאַפע צוויי טויזנט יאָר צייט העברעאיש פאַר אַ טויטער שפראַך. מיט אַ מאָל איז העברעאיש אויפגעשטאַנען תחית־המתים אויף אַ וואונדערלעכן אופן ממש דורך ניסים. אַראַמעאיש איז זיכער געוואָרן באַטראַכט ווי טויט. אָבער אין דעם דאָזיקן טויטן לשון איז געוואָרן געשריבן דער זוהר, אַ מיסטיש ווערק פון הימלישער פראַכט. ס׳איז אַ פאַקט אַז די קלאַסיקער פון יידיש זענען אויך די קלאַסיקער פון מאָדערנעם העברעאיש. יידיש האָט נאָך ווייט נישט געזאָגט דאָס לעצטע וואָרט. עס אַנטהאַלט אוצרות וואָס זענען נאָך נישט אַנטדעקט פאַר דער גרויסער וועלט. עס איז אַ לשון פון מאַרטירער און קדושים, פון טרוימער און מקובלים — רייך אין הומאָר און אין זכרונות, וואָס דער מין מענטש טאָר נישט פאַרגעסן. אין אַ פיגוראַטיוון זין איז יידיש דאָס קלוגע און אונטערטעניקע לשון פון אונדז אַלעמען, דער אידיאָם פון דער דערשראָקענער און האָפנדיקער מענטשהייט.